

М. І. Семененко визначив «ненасильницьку політичну діяльність, як сукупність гуманістичних методів, форм і засобів вирішення соціальних протиріч, інтеграції загальнодержавних, корпоративних і особистісних інтересів з урахуванням розумних і справедливих інтересів учасників політичного процесу для досягнення соціального миру і злагоди і гуманістичного еволюційного засоби затвердження в суспільно-політичному житті принципу соціальної справедливості» (Семененко М. І. Гуманізація політичної діяльності в концепції ненасильства : автореф. дис... канд. політ. Наук : 23.00.03 / М. І. Семененко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 2001. — 16 с.).

Виходячи із зазначених вище поглядів на практику застосування ненасильницьких дій у політичній діяльності, слід погодитися з тим, що їх успіх прямо залежить від держави (слабка політична влада), різних політичних об'єднань, організацій (тут хорошими прикладами служать «кольорові революції»), засобів масової інформації, а також від організованості ненасильницьких структур.

Враховуючи погляди багатьох авторів щодо розуміння ненасильницької боротьби, політичної боротьби, пропонуємо таке визначення ненасильницької політичної боротьби — суспільно-політична боротьба, що виникає в результаті нестабільності правової та політичної систем, без застосування насильства, тут ми не згодні з позицією Дж. Шарпа, що ненасильницька боротьба як політичний метод надає засоби, за допомогою яких населення може чинити дію на репресивні акції поліції і збройних сил, що належать диктаторському уряду, тоді цю боротьбу недоречно називати ненасильницькою; сторонами у даній боротьбі виступає держава (влада, якою не задоволене суспільство) і суспільство.

РУЖЕНКО Л. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри соціальних теорій

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Актуальність дослідження глобалізації як важливого чинника формування громадської думки у сучасних умовах обумовлена тим, що політичні еліти різних держав поступово інтегруються у глобальні процеси, єдина комунікаційна мережа об'єднує технологічні підприємства, дослідницькі та наукові центри і мегаполіси.

Глобальні зміни трансформували уявлення щодо процесу формування громадської думки. Наслідком глобалізації та розвитку

інформаційних мереж стає процес формування загальносвітової (глобальної) громадської думки.

Технологічний розвиток та поява мультимедіа, що поєднують аудіо, відео та текстову інформацію призвели до становлення «інформаційного суспільства», «реальної віртуальності» та медіатизації політики. Мас-медіа «Галактики Маклюєна» перетворюються на поле політичного протистояння, мета якого — вплив на громадську думку. Саме тому в електоральних кампаніях перемагає той, хто краще організує ефектне шоу в мас-медіа, з використанням компромату та технологій імідж-мейкінгу.

У сучасних умовах громадська думка виступає об'єктом міждисциплінарних досліджень, зокрема з позицій філософії, політичної науки, соціологічної науки, аналізу публічної політики, психології, комунікативістики, економічної теорії. Сучасні підходи до аналізу громадської думки доби глобалізації представлено у роботах таких зарубіжних авторів, як У. Бек, П. Бурдьє, Е. Гіденс, Е. Ноель-Нойман, Ю. Габермас, О. Тоффлер, С. Гантингтон, Ф. Фукуяма, М. Кастельс та ін.

Дослідженням громадської думки як важливого фактору демократизації присвячено емпіричні дослідження та теоретичні праці вітчизняних дослідників В. Бебика, Є. Головахи, В. Горбатенка, Н. Паніної, В. Паніотто, С. Телешуна, В. Надраги, Л. Руїс Мендісабаль, В. Шевченка та інших.

У роботі «Інформаційна епоха», М. Кастельс характеризує сучасну епоху як «інформаційну та глобальну». Він пише, що в сучасному світі діє «єдина система в режимі реального часу та у масштабі всієї планети» (Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Кастельс М.; пер с англ.; под науч ред. О. И. Шкаратана. — М.: ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.). М. Кастельс підкреслює зв'язок інформації та соціальної організації: «термін «інформаційне» вказує на атрибут специфічної форми соціальної організації, в якій, завдяки новим технологічним умовам, що виникають в даний історичний період, генерування, обробка та передача інформації стали фундаментальними джерелами виробництва та влади» (Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Кастельс М.; пер с англ.; под науч ред. О. И. Шкаратана. — М.: ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.).

Глобалізація та «інформаціоналізація» впливають не тільки на економічну чи політичну систему, вони вносять свої власні корективи у формування громадської думки.

Під впливом інформаційних мереж та мас-медіа трансформується уявлення про суспільство, економіку, політику.

У дослідженнях громадської думки модерної доби «відбувся важливий крок, який полягав у відношенні поняття громадської думки до інстанцій політичного панування: «громадська думка — це співвідносне поняття (корелят) до панування, щось таке, що тільки політично існує у визначених стосунках між владою та народом... й відокремлюється від сфери циркуляції псевдогромадської думки. Можна зіставити і

порівняти два політично актуальні простори комунікативності: з одного боку, систему неформальних, особистих, кабінетних суджень, з іншого — формальні, авторизовані інституційно, думки» (Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості : дослідження категорії «громадянське суспільство» / Габермас Ю. — Львів : Літопис, 2000. — 320 с.).

Розуміння сутності феномену «громадська думка» змінювалось протягом часу, але незмінним залишалась головна її функція у демократичних країнах — бути інстанцією, яка виконує функції соціального контролю та критично контролює діяльність уряду.

«Вітер» громадської думки здатен зруйнувати владу, але він так само може створювати її, не застосовуючи насильство. Одна зі складових глобалізаційних процесів, а саме — вихід за кордони національних держав, веде до політичних та економічних конфліктів і виражається у протистоянні між противниками та прихильниками глобалізації. Глобальний інформаційний простір формує глобальну громадську думку, яка, в свою чергу, впливає на світовий ринок і політичну систему. Це означає, що з деяких питань формується і підтримується глобальна громадська думка, в той час як інші теми залишаються на національному або регіональному рівні.

Аналізуючи феномен «громадської думки» неможливо оминати феномен глобальних трансформацій в сфері мас-медіа. Роль та функції мас-медіа у суспільстві аналізуються як Елізабет Ноель-Нойман, коли вона говорить про «спіраль мовчання», так і Юргеном Габермасом, коли він пише про «сфери відкритості» та становлення громадянського суспільства.

Роль мас-медіа в формуванні громадської думки важко переоцінити, оскільки окрім прямого впливу на масову аудиторію мас-медіа виконують функцію формування тематики, тобто визначають порядок денний шляхом активного висвітлення одних тем й уникаючи висвітлення інших.

Досліджуючи процес формування громадської думки в умовах глобалізації демократичні переходи, не можна зневажати роль політичних лідерів, які очолюють і спрямовують глобальну політику.

Таким чином, процес формування громадської думки у добу глобалізації вийшов за кордони окремих країн або регіонів та сягнув світових масштабів. Глобалізована громадська думка, проте, не означає «єдина». Скоріше, навпаки, розвиток мереж горизонтального зв'язку дозволяє висловлювати власні думки усім користувачам. Громадська думка є не просто результатом спільної діяльності громадян, а інституцією, яка формується неформальними організаціями публічної сфери, політичними лідерами та партіями, урядами та глобальним громадянським суспільством, глобальними політичними та економічними акторами.